

ТЮТОРСТВО ЯК НОВА ПЕДАГОГІЧНА ПРОФЕСІЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тараджук Д.О.

Луцький педагогічний коледж

У статті розкрито проблему тьюторства як нової педагогічної професії в закладах дошкільної освіти. Розглянуто специфіку фахової підготовки тьюторів за кордоном. Проаналізовано мету та основні завдання професійної підготовки тьюторів. Окреслено теоретичні перспективи розвитку тьюторства в Україні. Автор зосереджує увагу на розбудові інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти із залученням тьютора як педагога.

Ключові слова: тьютор, тьюторство, професія, педагогічна професія, заклад освіти.

Постановка проблеми. Сучасна модернізація освіти України потребує трансформації до організації освітнього процесу. Зростаючий інтерес в педагогічній спільноті до інновацій дозволяє стверджувати, що тьюторство стає провідною педагогічною технологією XXI ст. Як свідчить практика, кількість дітей з особливими освітніми потребами у закладах дошкільної освіти зростає, такі діти потребують супроводу певним фахівцем, зокрема щодо побудови індивідуальної освітньої траєкторії. Особливе місце в педагогічному супроводі розвитку особистості в освітньому просторі належить тьютору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність осучаснення професійної підготовки вихователя дітей дошкільного віку підтверджується численними науковими публікаціями. Дослідження різних аспектів професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти здійснюється вітчизняними та іноземними дослідниками, а саме: розвиток дошкільної освіти в контексті глобалізаційних процесів у світі (С. Барнет, Б. Лейбовіч, Р. Майерс, Ф. Пауер); пошуки шляхів впровадження інноваційних педагогічних технологій у підготовку фахівців дошкільної освіти (З. Борисова, І. Дичківська); формування фахової компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (В. Базелюк, С. Балашова, Г. Кловак, Н. Лисенко, О. Мітрос, Г. Тарасенко, М. Фалько). Для комплексного дослідження задекларованої проблеми цінними є компаративістські дослідження підготовки фахівців дошкільної освіти Н. Карпенко, О. Локшиної, Т. Поніманської. Сутність тьюторської діяльності, функції педагога, що здійснює тьюторський супровід, розглядалися в роботах Н. Борисової, В. Давидова, С. Дудчик, Т. Ковальової, А. Тубельського, П. Осипова, Т. Сурніної, Д. Ельконіна і ін. Проблема професійної підготовки тьюторів у вищих навчальних закладах охарактеризовано в наукових розвідках В. Артюменко, А. Бойко, Р. Вастьянова, С. Ветрова, М. Голубевої, Н. Дем'яненка, С. Зайковської, Т. Литвиненко, О. Літовки, Т. Лукіної, Л. Москальової, В. Нікітіна та ін.

Проблема тьюторства для вітчизняної науки є досить новою (на відміну від зарубіжної педагогіки), і хоча в цьому напрямі ведуться активні наукові розвідки, вона ще не знайшла достатнього висвітлення в сучасних дослідженнях.

Аналіз стану досліджуваного питання в педагогічній теорії і практиці показав, що незважаючи на наявні роботи, що розкривають теоретичні та практичні аспекти розвитку тьюторства як педагогічної професії, спрямованої на надання допомоги дітям з особливими потребами у визначенні змісту власної освіти вивчені недостатньо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність дослідження проблеми тьюторства обумовлена наступними протиріччями, які не були вирішеними раніше:

– між необхідністю створення і впровадження тьюторства в умовах профільного навчання і недостатньою її теоретичною розробленістю;

– зростанням потреби закладів дошкільної освіти в сучасних вихователях, як тьюторах, які зорієнтовані на інклюзивне навчання через тьюторський супровід, здатних діяти в стресових ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення, та недостатньою психолого-педагогічною та методичною підготовкою частини педагогів застосовувати означені компетенції у професійній діяльності.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтувати особливості тьюторства як педагогічної професії в закладах дошкільної освіти; охарактеризувати можливі шляхи забезпечення формування тьюторства як педагогічної професії.

Виклад основного матеріалу. Сучасні пріоритети формування тьюторства як нової педагогічної професії, зумовлюють потребу у новому поколінні фахівців для закладів дошкільної освіти, здатних самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення. І саме ці нові суспільні вимоги до особистості вихователя: реагування на змінне оточення; пристосування середовища до потреб дітей з особливими потребами; створення окремої освітньої програми для кожного вихованця; надання додаткових послуг і форм підтримки у процесі навчання, змушують професійну освіту розпочати впровадження «тьюторства» в закладах дошкільної освіти.

Хто ж такий тьютор? Тьютор (педагог-наставник, походить від англійського «tutor» і латинського «tueor», що означає «спостерігаю», «підкуюся» (помічник, наставник) є центральною фігурою, а тьюторство – офіційно визнаним компонентом британської системи освіти. Виникнення феномену тьюторства пов'язують з історією університетів Великої Британії. Його поступове оформлення відбулося в XIV ст. – в Оксфорд-

ському, а згодом і Кебріджському університетах. Процес самоосвіти був основним в отриманні університетських знань, і тьюторство від початку виконувало функції його супроводу, вважалося формою університетського наставництва. Наприкінці XVI ст. тьютор стає центральною фігурою в університетській освіті, відповідаючи головним чином за виховання своїх підопічних [3, с. 23-35]. До XVII ст. виховні функції тьютора набувають все більшого значення, і тьюторство офіційно визнається частиною англійської університетської системи. Тьютор стає найближчим порадиником студента і помічником у подоланні труднощів особистісного і професійного становлення. Науковці виділяють три основні напрями тьюторської діяльності в англійських університетах того часу: навчальний, виховний і дозвіллевий [3, с. 82-91]. Упродовж XVIII–XX ст. у найстаріших університетах Англії тьюторська система не тільки не применшила своїх позицій, але, навпаки, зайняла центральне місце в освітньому процесі [2, с. 30-33]. В Оксфорді й Кембріджі тьютори досі займають важливе становище як штатні одиниці, забезпечуючи зворотній зв'язок між студентом і конкретним викладачем та всім професорсько-викладацьким складом, а отже – зберігаючи цілісність академічної освіти [7, с. 34-35]. Поступово тьюторська технологія розповсюджується на шкільну освіту Англії. Зокрема, починає займати вагоме місце у громадських школах (publicschools), де тьютори курують самостійну роботу учнів. Серед таких найвідоміших закладів освіти – Вінчестер (1378), Ітон (1441), Шрусбері (1551), Вестмінстер (1566), Регбі (1567), Харроу (1571), Школа Св. Павла (XVI ст.), Школа товариства кравців (XVI ст.), Чартерхаус (1609).

Розвиток «публікскулз» пов'язують із доволі демократичними тенденціями здобуття освіти в період пізньої Тюдоровської Англії – часу відносно рівного доступу до освіти, коли між нобілітетом і джентрі (що тільки-но піднімалися) не існувало нездоланих бар'єрів. Як правило, середню освіту юні англійці отримували в демократичних за соціальним складом учнів класичних школах. На подальше формування публікскулз значний вплив здійснило запровадження системи морального виховання (виховання характеру), де основна увага приділялася якостям лідера (уперше введена Т. Арнольдом у школі м. Регбі). У публікскулз, одночасно з поділом на класи, учні різного віку об'єднувалися в «будинки» (пансіонати), де діяло учнівське самоврядування. Особлива увага приділялася релігії і спорту. Переслідувалася мета підготовки учнів до вступу в елітарні Оксфордський і Кембріджський університети, виховання майбутніх державних і політичних діячів, керівних кадрів для промисловості тощо [7, с. 31-32].

Сучасний стан впровадження в Україні активно демонструють приватні ліцензовані заклади освіти, такі як: приватна школа «КМДШ» м. Львів, дитячий садок «Еколенд» м. Львів, приватна школа «Афіни» м. Київ, «Український аграрний ліцей» м. Умань, успішність та прогресивність закладів була представлена на Міжнародному конгресі тьюторингу у м. Києві 27-28 жовтня 2018 року.

Одним із провідних напрямів реалізації завдань удосконаленого змісту такої освіти є роз-

робка та впровадження відповідного науково-методичного супроводу освітнього процесу. Ставка може бути зроблена на тьюторський підхід. Як свідчить міжнародна практика, корекційно-розвивальні послуги або послуги додаткових фахівців (наприклад, тьюторантів), є передумовою забезпечення успішності навчання дитини з особливими освітніми потребами.

Тьютор або будь-який педагог, який здійснює тьюторські функції на перших етапах навчання, виступає в ролі провідника дитини в освітній простір. Завдання тьютора полягає в тому, щоб організувати навчання дитини з урахуванням її інтересів і особливостей. Тьютор допомагає займатися тим, що дитині цікаво, при цьому не відставати в рамках освітньої програми.

Ми підтримуємо твердження Е. Колосової про те, що «тьюторство в сучасній освіті – це педагогічна позиція, яка пов'язана зі спеціальною чином організованою системою освіти. Навчальний процес, режим і характер занять вибудовуються і складаються, виходячи з пізнавальних інтересів, нахилів, здібностей, особливостей сприйняття. Рушійні сили в ньому – це педагог – тьютор і його підопічні» [6, с. 23].

Сутність тьюторства полягає в подоланні антропологічного дефіциту в освіті. Цей дефіцит створює недостатність «особистісної присутності» людини в освіті, недостатність особистого й освітнього сенсу, недостатність відповідальності людини за свою освіту.

У тьюторстві реалізуються цінності індивідуалізації, свободи, самовизначення, осмисленого ставлення людини до власного життя, свого майбутнього, перспективам, віковому руху. Це безпосередньо пов'язано з завданнями гуманітаризації освіти: навчити людину використовувати себе в зв'язку зі своїми цілями і образом майбутнього, бачити себе як потенціал і ресурс.

На сьогодні Україна стоїть на порозі ще одного нововведення у систему освіти – інклюзії. Інклюзія передбачає пристосування закладів дошкільної освіти та їх загальної освітньої філософії та політики до потреб усіх здобувачів дошкільної освіти – як обдарованих дітей, так і тих, котрі мають особливі потреби. Інклюзія вимагає змін на всіх рівнях освіти, оскільки це – особлива система навчання, яка охоплює весь різноманітний контингент осіб та диференціює освітній процес, відповідаючи на потреби дітей усіх груп та категорій. Але це нововведення має багато «але» на шляху практичної реалізації. І, насамперед, це той факт, що випускник педагогічного вишу за вузькою спеціальністю не володіє компетентностями які сприяють ефективній професійній діяльності з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Саме тому, тьютори можуть надати велику допомогу інклюзії.

Компетентність – складна інтегрована характеристика особистості, під якою розуміється сукупність знань, умінь, навичок, ставлень, а також досвіду, що разом надає змогу ефективно провадити діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи вирішення проблем і досягнення певних стандартів у галузі професії або виді діяльності [текст з екрану].

Тьютор повинен володіти сучасними компетенціями, зумовленими особливістю організації

дошкільної освіти, виконувати новітні педагогічні ролі. Безумовно, сучасні вимоги щодо розбудови інклюзивного освітнього середовища суттєво змінюють форми взаємодії здобувачів освіти та вихователів-тьюторів, впливаючи і на зміст навчання. При цьому, на наш погляд, має місце не руйнування традицій минулого у сфері освіти, а народження нової парадигми та вищої якості освіти, що залежить від особистості і компетентності тьютора закладу дошкільної освіти.

В інклюзивній освіті тьютор – це фахівець, який організовує умови для успішної інтеграції дитини з обмеженими можливостями здоров'я в освітній та соціальний простір. Завдання тьютора – допомогти дитині з особливостями розвитку адаптуватися до закладу дошкільної освіти, проявити свої здібності. У тісній активній співпраці з вихователем, фахівцями та батьками тьютор може створити для дитини комфортні умови для успішного навчання, розвитку та соціальної адаптації. Мета інклюзивного закладу дошкільної освіти, як зазначають В. Алексеева та І. Сошіна, полягає в тому, щоб «надати всім дітям можливість найбільш повноцінного соціального життя, активної участі в колективі, тим самим забезпечуючи найбільш повну взаємодію і турботу один про одного як членів співтовариства» [12, с. 5].

Є підстави констатувати, що більшість програм з підготовки тьюторів – це авторські курси, котрі включають як філософсько-теоретичні підстави тьюторства, так і практичні заняття з освоєння тьюторських технологій. Наприклад, представники тьюторської асоціації (Росія) викладають особистий узагальнений досвід роботи, який складає до 60% навчальних матеріалів. Така підготовка має назву «Тьютор у сфері освіти»; її змістові модулі відображено у різних напрямках цієї галузі: тьютор у сфері дошкільної освіти, загальної, середньої, вищої, професійної освіти, тьюторство в системі підвищення кваліфікації, інклюзивне тьюторство [4, с. 27].

Завдання щодо підготовки тьюторів визначає Н. Меркулова, а саме для нас більш значимі такі: академічна підготовка фахівців, що ґрунтується на теоретичних дослідженнях і практичних наукових результатах з урахуванням світового досвіду з проблеми тьюторства та його сучасного стану в Україні; засвоєння теоретичних знань, що сприяють упровадженню тьюторської майстерності в закладах освіти України [9, с. 175].

На думку А. Бойко, актуальність тьюторства сьогодні зумовлена, по-перше, тим, що тьюторська технологія спрямована на задоволення освітніх потреб особистості, країни і суспільства, їх гармонізації; по-друге, вона наочно демонструє залежність розвитку країни від результатів освіти окремих індивідів і спрямована на їх піднесення; по-третє, визначається необхідністю

особистісно-орієнтованої, гуманної педагогічної взаємодії; по-четверте, у зв'язку з цим персоналізацією педагогічної освіти, побудовою власної програми, яка здійснюється за індивідуальними можливостями; по-п'яте, потребою формування суб'єкт-суб'єктних толерантних відносин учасників педагогічного процесу, що супроводжують особистісно-професійний розвиток майбутніх педагогів. Думаю, зрозуміло, що у зв'язку зі зменшенням контингенту студентів та й учнів тьюторство буде проявлятися все більш реально і затребувано [1, с. 5].

В Україні тьюторство існує подібно до форми підготовки майбутніх викладачів на базі вишів і запроваджено як система навчання у межах дистанційної освіти. Беручи до уваги зарубіжний досвід, вітчизняні педагоги-новатори розбудовують власну систему та технології щодо активного впровадження посади «тьютор». Мабуть, правдомірно прогнозувати, що у зв'язку з глобалізацією суспільства і освіти в цілому, саае інститут тьюторства, буде набувати виключного значення у наданні допомоги як студентів, так і викладачів у поглибленому засвоєнні матеріалу (особливо в ракурсі доступності у навчанні), у здійсненні успішної освіти «протягом життя» для усіх категорій дітей, а не зосередженні на навчальному процесі як переказі вже набутих особистісно-наукових знань [11, с. 4].

Висновки і пропозиції. На жаль, сьогодні в Україні відсутня законодавча база реалізації тьюторства, немає жодного закону щодо підтримки цієї моделі розвитку дошкільної освіти. Односторонній розгляд проблеми (переважно в плані зарубіжного досвіду), відсутність міждисциплінарного системного підходу до цього комплексного явища набуває в наш час все більшої актуальності щодо підготовки нової плеяди майбутніх вихователів-тьюторантів. В перспективі тьюторство має великий потенціал в нашій країні. Все більше і більше педагогів звертаються до цієї системи та шукає більш раціональні шляхи впровадження її освітні заклади України. Тьюторами можуть бути не лише викладачі, а й батьки, які бачать себе в педагогічній діяльності у майбутньому і повинні готуватися до педагогічної діяльності не тільки теоретично, але і практично. Тьюторство – важливий ресурс для створення ефективної, гнучкої, орієнтованої на дитину системи освіти. Введення тьюторської діяльності в інклюзивну практику має сприяти перебудові всієї системи освіти, її індивідуалізації. І це станеться, якщо не спотворити суті тьюторства, дуже близької ідеям співпраці, підтримки, супроводу української педагогіки. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні ефективності впровадження тьюторства в закладах дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання.

Список літератури:

1. Бойко А.М. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії / А.М. Бойко // Педагогічні науки : [збірник наукових праць]. – Полтава, 2011. – С. 4-10.
2. Дем'яненко Н.М. Історичні витоки і сучасна модифікація тьюторства у вищій школі України. Вища освіта України. 2007. № 2 (додаток 1). Т. 1. Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». С. 30-33.
3. Зоткин А. Ідея тьюторства і проблема суб'єктивності в освіті. Тьюторство: концепції, технології, опыт. Томск, 2005. С. 23-35.

4. Ковальова Т.М. Кто такой «тьютор» и какова его роль в воспитании школьника? В чем специфика деятельности тьютора? // Директор школы. – М., 2011. – № 6. – С. 23-29.
5. Ковальчук В.Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Володимир Юльянович Ковальчук. – К., 2005. – 406 с.
6. Колосова Е.Б. Тьютор как новая педагогическая профессия / Колосова Елена Борисовна ; Е.Б. Колосова. – Москва: Чистые пруды, 2008. – 32 с.
7. Кулагина М.Г. Рождение и воспитание детей в бреду английской аристократии в XVII–XVIII веках. Вестник всеобщей истории. 1999. Вып. 2. С. 82-91.
8. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання : навчальний посібник / В.І. Лозова, Г.В. Троцько ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і доп. – Х.: «ОВС», 2002. – 400 с.
9. Меркулова Н.В. Професійна підготовка тьюторів у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Н.В. Меркулова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2017. – Вип. 54. – С. 173-177. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2017_54_247.
10. Пилипчевская Н.В. Тьюторская деятельность: теория и практика. Красноярск, 2009. 114 с.
11. Пьянин В.С. Профессиональная подготовка бакалавров как тьюторов в условиях педагогического вуза для общеобразовательных учреждений : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Моск. гуманитар. пед. ин-т, Моск. гос. обл. пед. ун-т. – Москва: [б. и.], 2010. – 26 с.
12. Сошина И.В. Опыт работы интегративного детского сада / сост. В.В. Алексеева, И.В. Сошина. – М. Теревинф, 2004. – 184 с.

Тарадюк Д.А.

Луцкий педагогический колледж

ТЮТОРСТВО КАК НОВАЯ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОФЕССИЯ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В статье раскрыто проблему тьюторства как новой педагогической профессии в учреждениях дошкольного образования. Рассмотрена специфика профессиональной подготовки тьюторов за рубежом. Проанализированы цели и основные задачи профессиональной подготовки тьюторов. Определены теоретические перспективы развития тьюторства в Украине. Автор сосредоточивает внимание на развитии инклюзивного образовательного среды в учреждениях дошкольного образования с привлечением тьютора как педагога.

Ключевые слова: тьютор, тьюторство, профессия, педагогическая профессия, учебное заведение.

Taradiuk D.O.

Lutsk Pedagogical College

TUTORING AS A NEW PEDAGOGICAL PROFESSION IN PRESCHOOL EDUCATION

Summary

The article deals with the problem of tutoring as a new pedagogical profession in pre-school establishments. Specificity of professional training of tutors abroad is considered. The purpose and main tasks of training of tutors are analyzed. The theoretical perspectives of the development of tutoring in Ukraine are outlined. The author focuses on the development of an inclusive educational environment in pre-school institutions with the involvement of the tutor as a teacher.

Keywords: tutor, tutoring, profession, pedagogical profession, institution of education.